

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (шести състав)

19 април 2018 година *

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански дела — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по брачни дела и по дела, свързани с родителска отговорност — Регламент (ЕО) № 2201/2003 — Съд на държава членка, до който от името на ненавършило пълнолетие дете е подадена молба да издаде съдебно разрешение за отказ от наследство — Компетентност в областта на родителската отговорност — Пророгация на компетентност — Член 12, параграф 3, буква б) — Приемане на компетентността — Условия“

По дело C-565/16

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Eirinodikeio Lerou (Мирови съд, Лерос, Гърция) с акт от 25 октомври 2016 г., постъпил в Съда на 9 ноември 2016 г., в рамките на производство по дело, образувано по молба на

Alessandro Saponaro,

Kalliopi-Chloi Xylina,

СЪДЪТ (шести състав),

състоящ се от: C. G. Fernlund (докладчик), председател на състава, Ал. Арабаджиев и E. Regan, съдии,

генерален адвокат: E. Танчев,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за гръцкото правителство, от T. Papadopoulou, G. Papadaki и E. Tsaousi, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от M. Wilderspin и A. Katsimerou, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 6 декември 2017 г.,

постанови настоящото

* Език на производството: гръцки.

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 12, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 (ОВ L 338, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 183).
- 2 Запитването е отправено по повод молбата, подадена от г-н Alessandro Saponaro и г-жа Kalliori-Chloi Xylina от името на тяхното ненавършило пълнолетие дете, да бъде издадено съдебно разрешение за отказ от полагащото се на детето наследство.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображение 12 от Регламент № 2201/2003 гласи следното:

„[Правилата] за определяне на компетентността по делата за родителската отговорност, [установени с настоящия регламент], са оформени в светлината на [висшия] интерес на детето и особено на критерия на близостта. Това означава, че компетентността на първо място трябва да [имат съдилищата на] държавата членка [по] обичайното пребиваване на детето, освен в няко[и] случаи на промяна на пребиваването на детето [или] по силата на споразумения между носителите на родителската отговорност“.
- 4 Член 1 от този регламент гласи:

„1. Настоящият регламент се прилага, независимо от характера на съда или правораздавателния орган, по граждански дела, отнасящи се до:

[...]

б) определяне, упражняване, делегиране, ограничаване или лишаване от родителската отговорност.

2. В делата по смисъла на параграф 1, буква б) може, по-специално, да се разглежда:

[...]

д) мерки за закрила на детето, свързани с управлението, запазването и разпореждането с неговото имущество.

3. Настоящият регламент не се прилага за:

[...]

е) доверителна собственост или наследяване;

[...]“.

5 Член 8 от този регламент, озаглавен „Обща компетентност“, предвижда:

„1. Съдилищата на държава членка са компетентни по делата, свързани с родителската отговорност за детето, ако детето има обичайно местопребиваване в тази държава членка по времето, когато съдът е сезиран.

2. Параграф 1 се прилага при спазването на условията на членове 9, 10 и 12“.

6 В параграфи 1—3 от член 12, озаглавен „Пророгация на компетентност“, същият регламент посочва следното:

„1. Съдилищата на държавите членки, които са компетентни по силата на член 3 по молбите за развод, законна раздяла и унищожаване на брака са компетентни по всички въпроси, които се отнасят до родителската отговорност, свързани с тази молба, когато:

[...]

б) компетентността на съдилищата е била изрично или по друг недвусмислен начин приета от съпрузите или от носителите на родителска отговорност, към момента на сезирането на съд, и е във висш интерес на детето.

2. Компетентността по параграф 1 се прекратява когато:

а) решението, с което се допуска или отхвърля молбата за развод, законна раздяла или унищожаване на брака, влезе в сила;

б) в случаите, когато производството по отношение на родителската отговорност е все още висящо към датата по смисъла на буква а), [щом] решението по това производство е станало окончателно;

в) производствата по смисъла на букви а) и б) са приключили по друга причина.

3. Съдилищата на държавите членки също са компетентни по отношение на родителската отговорност в производството, което е различно от това по смисъла на параграф 1, когато:

а) детето има основна връзка с тази държава членка и особено по силата на факта, че единият от носителите на родителската отговорност има обичайното си местопребиваване в тази държава членка, или че детето е гражданин на тази държава членка,

и

б) компетентността на съдилищата е била изрично или по друг недвусмислен начин приета от [всички страни в производството] към момента на сезирането на съда и е във висш интерес на детето“.

Гръцкото право

7 Съгласно член 797 от Kodikas Politikis Dikonomias (Граждански процесуален кодекс), когато носителят на родителската отговорност иска да бъде издадено разрешение от името на ненавършило пълнолетие дете, делото е подсъдно на мировия съд по обичайното местопребиваване на непълнолетното лице, който се произнася съгласно правилата на охранителното производство.

- 8 От разпоредбите на член 748, параграф 2 във връзка с член 750 от Гражданския процесуален кодекс е видно, че препис от молбата с отбелязване на датата, за която е насрочено съдебното заседание, се изпраща на *eisangeleas protodikon* (прокурор към съответния окръжен съд, наричан по-нататък „прокурорът“), който има право да присъства в съдебното заседание пред мировия съд.
- 9 Прокурорът има качеството на страна в охранителните производства и правото да извършва всякакви процесуални действия, като например да упражнява способите за защита, независимо дали е бил призован за съдебното заседание и дали е участвал в него.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

- 10 Г-н Saponaro и г-жа Xylina, действащи от името на тяхното ненавършило пълнолетие дете, което е с гръцко гражданство, искат от *Eirinodikeio Lerou* (Мирови съд, Лерос, Гърция) да разреши отказ от наследството от дядото на това дете по майчина линия (наричан по-нататък „наследодателят“).
- 11 Наследодателят умира на 10 май 2015 г., без да остави завещание. Към момента на смъртта си той пребивава в Гърция. Оставеното от него наследство се състои от лек автомобил и лодка, които се намират в тази държава членка и чиято обща стойност е 900 EUR. Освен това приживе наследодателят бил осъден в наказателно производство за опит за измама и неговите наследници са изложени на опасността пострадалото лице да предяви граждански иск за обезщетение на вредите.
- 12 По тази причина съпругата и дъщерите на наследодателя — съответно баба, майка и леля на ненавършилото пълнолетие дете — вече се отказали от наследството, а бащата и майката на детето, на което в такъв случай се полагало това наследство, поискали от негово име разрешение да се откаже от него.
- 13 Обичайното местопребиваване на г-н Saponaro и г-жа Xylina, както и на тяхното ненавършило пълнолетие дете е в Рим (Италия).
- 14 *Eirinodikeio Lerou* (Мирови съд, Лерос) иска да установи дали гръцките съдилища са компетентни да се произнесат по молбата на родителите, и по-конкретно дали е възможна пророгация на компетентност на основание член 12, параграф 3 от Регламент № 2201/2003.
- 15 При тези обстоятелства *Eirinodikeio Lerou* (Мирови съд, Лерос) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„В хипотезата, в която молба за издаване на разрешение за отказ от наследство е подадена до гръцка юрисдикция от родителите на ненавършило пълнолетие дете, чието обичайно местопребиваване е в Италия, с цел да се определи дали пророгацията на компетентност съответства на член 12, параграф 3, буква б) от Регламент № 2201/2003:

- а) може ли единствено от обстоятелството, че молбата е подадена пред гръцкия съд, да се установи недвусмислено приемане от страна на родителите на пророгацията на компетентност,
- б) в качеството си на страна по право в съответните производства съгласно гръцкото законодателство, може ли [прокурорът] да бъде считан за една от страните в производството, които трябва да приемат пророгацията към момента на подаване на молбата,

- в) в интерес на детето ли е пророгацията на компетентност, като се има предвид, че самото то и молителите — негови родители, имат обичайно местопребиваване в Италия, докато към момента на смъртта си наследодателят е пребивавал в Гърция, където е и наследството?“.

Предварителни бележки

- 16 В началото следва да се провери дали за определянето на компетентния съд в положение като разглежданото в главното производство се прилага Регламент № 2201/2003. Всъщност това положение е в контекста на наследяване. Както обаче е уточнено в член 1, параграф 3, буква е) от Регламент № 2201/2003, последният не се прилага при наследяване.
- 17 В това отношение Съдът вече е приел в решение от 6 октомври 2015 г., Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:653, т. 31), че фактът, че мярка като одобряването от съда по настойничеството и попечителството на договор за делба на наследство, сключен от името на ненавършили пълнолетие деца, е била поискана в рамките на производство във връзка с наследството, не може да се счита за определящ, така че да се приеме, че тази мярка се отнася към наследственото право. Необходимостта да се получи одобрение от съда по настойничеството и попечителството, е пряка последица от гражданското състояние и дееспособността на ненавършилите пълнолетие деца и представлява мярка за защита на детето, свързана с управлението, запазването или разпореждането с неговото имущество в рамките на упражняването на родителската власт по смисъла на член 1, параграф 1, буква б) и параграф 2, буква д) от Регламент № 2201/2003.
- 18 По същия начин следва да се приеме, че молбата, подадена от родителите от името на тяхното ненавършило пълнолетие дете, за разрешение да се откаже от наследство е свързана с гражданското състояние и дееспособността на лицето и не се отнася към наследственото право.
- 19 Следователно такава молба е не от областта на наследственото право, а на родителската отговорност и поради това поставеният въпрос трябва да бъде разгледан предвид Регламент № 2201/2003.

По преюдициалния въпрос

- 20 В въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали в положение като разглежданото в главното производство, в което родителите на ненавършило пълнолетие дете, пребиваващи обичайно заедно с него в една държава членка, са подали от името на детето до съд на друга държава членка молба да разреши отказ от наследство, член 12, параграф 3, буква б) от Регламент 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че пророгацията на компетентност в полза на съд на тази друга държава членка спазва текста на посочената разпоредба, и по-конкретно висшия интерес на детето, когато молбата е била подадена съвместно от родителите на детето до този съд, когато прокурорът — който според приложимия национален закон е страна по право в разглежданото производство — не е възразил срещу тази пророгация на компетентност и когато към момента на смъртта си наследодателят е пребивавал в тази друга държава членка, където се намира и наследеното негово имущество.
- 21 Така този въпрос се отнася, първо, до понятието „приемане изрично или по друг недвусмислен начин на пророгацията на компетентност“, второ, до израза „всички страни в производството към момента на сезирането на съда“ и трето, до понятието „висш интерес на детето“, като тези понятия и този израз се съдържат в член 12, параграф 3, буква б) от Регламент № 2201/2003.

По понятието „приемане изрично или по друг недвусмислен начин“

- 22 Съгласно член 12, параграф 3, буква б) от Регламент № 2201/2003 компетентността на съда по тази разпоредба трябва да е приета изрично или по друг недвусмислен начин.
- 23 Както Съдът постановява в решение от 12 ноември 2014 г., L (C-656/13, EU:C:2014:2364, т. 56), посочената разпоредба налага да се докаже наличието на изрично или най-малкото недвусмислено съгласие относно пророгацията на компетентност между всички страни в производството.
- 24 Не е налице такова съгласие, ако само една страна сезира съда, а другата страна встъпи по-късно в производството пред същия съд, но за да оспори неговата компетентност (вж. в този смисъл решение от 12 ноември 2014 г., L, C-656/13, EU:C:2014:2364, т. 57).
- 25 Следва обаче да се приеме, че когато и двамата родители на ненавършило пълнолетие дете подадат съвместно молба до един и същ съд, те демонстрират една и съща воля да сезират посочения съд и по този начин — своето съгласие с избора на компетентен съд. При липсата на друга информация, която да опровергава тази констатация, приемането трябва да се счита за „недвусмислено“ по смисъла на член 12, параграф 3, буква б) от Регламент № 2201/2003.

По израза „всички страни в производството към момента на сезирането на съда“

- 26 Що се отнася до израза „всички страни в производството към момента на сезирането на съда“, следва да се провери дали прокурорът, който според националния закон е страна по право в производството, е „страна“ и по смисъла на член 12, параграф 3, буква б) от Регламент № 2201/2003. Запитващата юрисдикция уточнява, че прокурорът действа в качеството на представител на държавата и в общ интерес и че в случай на молба да бъде разрешен отказ от наследство от името на ненавършило пълнолетие дете, общият интерес съвпада с този на детето.
- 27 В това отношение следва да се припомни предвид съображение 12 от Регламент № 2201/2003, че предвиденото в член 12, параграф 3 от него основание за определяне на компетентността представлява изключение от критерия за близост, съгласно който компетентността за разглеждане на искове по дела за родителска отговорност за детето на първо място трябва да се отнася към държавата членка на обичайното му пребиваване и който е утвърден в член 8, параграф 1 от същия регламент. Това изключение има за цел да признае известна автономност на страните по делата за родителска отговорност, като подчертава, че условието за недвусмисления характер на приемането на компетентността на сезираните съдилища от всички страни в производството трябва да се тълкува стриктно (решение от 21 октомври 2015 г., Гогова, C-215/15, EU:C:2015:710, т. 41).
- 28 Както отбелязва генералният адвокат в точка 46 от своето заключение, трябва да се подчертае употребата на думата „всички“ в израза „всички страни в производството“, която следва да се сравни с по-конкретните думи „съпрузи“ или „носители на родителска отговорност“, съдържащи се в член 12, параграф 1 от Регламент № 2201/2003. По този начин законодателят на Съюза се е погрижил да използва дума, която обхваща всички страни в производството по смисъла на националния закон.
- 29 Ето защо следва да се приеме, че прокурор, който съгласно националния закон има качеството на страна в производство по искове като разглеждания в главното производство и който представлява интереса на детето, е страна в производството по смисъла на член 12, параграф 3, буква б) от Регламент № 2201/2003. Следователно неговото възражение срещу пророгацията на компетентност не може да бъде пренебрегнато.

- 30 Що се отнася до момента, в който трябва да бъде направено приемането от страните в производството, а именно момента на сезирането на съда, от член 16 от Регламент № 2201/2003 става ясно, че поначало този момент съвпада с датата, на която в съда е подадена искова молба или равностоен документ (решения от 1 октомври 2014 г., Е., C-436/13, EU:C:2014:2246, т. 38 и от 12 ноември 2014 г., L, C-656/13, EU:C:2014:2364, т. 55).
- 31 Настъпването на някои факти след момента на сезирането на съда може обаче да докаже, че към този момент предвиденото в член 12, параграф 3, буква б) от Регламент № 2201/2003 приемане не е налице. Така в решение от 12 ноември 2014 г., L (C-656/13, EU:C:2014:2364, т. 56 и 57) Съдът приема, че наличието на изрично или най-малкото недвусмислено съгласие по смисъла на тази разпоредба явно не може да бъде установено, когато въпросният съд е сезиран единствено по инициатива на една от страните в производството и когато по-късно друга страна в това производство още с първото си процесуално действие в рамките на същото производство оспори компетентността на сезирания съд.
- 32 По същия начин, когато приложимият национален закон счита прокурора за страна по право в производство, свързано с родителска отговорност, при възражение относно извършения от родителите на съответното дете избор на съд, направено от тази страна след момента, в който този съд е сезиран, не може да се признае, че към този момент всички страни в производството са приели пророгацията на компетентност. Когато обаче такова възражение липсва, съгласието на тази страна може да се счита за имплицитно и условието пророгацията на компетентност да е приета по недвусмислен начин от всички страни в производството към момента на сезирането на този съд, може да се счита за изпълнено.

По понятието „висш интерес на детето“

- 33 От член 12, параграф 3 от Регламент № 2201/2003 следва, че пророгацията на компетентност не може в никакъв случай да бъде използвана в противоречие с висшия интерес на детето и че във всеки отделен случай трябва да се проверява дали това условие е спазено (вж. в този смисъл решение от 12 ноември 2014 г., L, C-656/13, EU:C:2014:2364, т. 49 и 58).
- 34 В решение от 27 октомври 2016 г., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, т. 58) относно тълкуването на член 15 от Регламент № 2201/2003, в който става въпрос за прехвърляне на делото в съд, който е по-подходящ да го разгледа, Съдът приема, че изискването, че прехвърлянето трябва да е във висш интерес на детето, предполага компетентният съд да гарантира, с оглед на конкретните обстоятелства по делото, че планираното от него прехвърляне на съд на друга държава членка няма да има негативно отражение върху положението на детето.
- 35 В това отношение трябва да се подчертае, че съображение 12 от Регламент № 2201/2003, което гласи, че правилата за определяне на компетентността, установени с този регламент, са оформени в светлината на висшия интерес на детето, изрично посочва възможността компетентни да бъдат съдилищата на държава членка, различна от държавата по обичайното пребиваване на детето, ако между носителите на родителската отговорност е сключено такова споразумение.
- 36 В случая между родителите на детето е сключено такова споразумение. Нещо повече, освен факта, че детето е гражданин на държавата членка на избрания съд, запитващата юрисдикция посочва, че към момента на смъртта си наследодателят е пребивавал в тази държава членка, където е и наследеното негово имущество. От акта за преюдициално запитване също така е видно, че това се отнася и до наследствените задължения.

- 37 Тези обстоятелства засилват връзката между детето и държавата членка на избрания съд и както отбелязва генералният адвокат в точка 72 от своето заключение, поставят този съд в добра позиция да прецени обстоятелствата около отказа от наследство от името на детето.
- 38 Освен това запитващата юрисдикция не е посочила нищо, от което да следва, че сезирането на избрания от родителите съд би навредило по какъвто и да е начин на интересите на детето. По-конкретно, от акта за преюдициално запитване е видно, че самият прокурор, който е длъжен да защитава интересите на детето, не е възразил срещу този избор.
- 39 При това положение въз основа на посочените от запитващата юрисдикция обстоятелства, които подчертават връзката между детето и държавата членка на този съд, може да се приеме, че е изпълнено условието да се вземе предвид висшият интерес на детето.
- 40 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че в положение като разглежданото в главното производство, в което родителите на ненавършило пълнолетие дете, пребиваващи обичайно заедно с него в една държава членка, са подали от името на детето до съд на друга държава членка молба да разреши отказ от наследство, член 12, параграф 3, буква б) от Регламент 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че:
- съвместното подаване на молба от родителите на детето до избрания от тях съд е недвусмислено приемане от тяхна страна на този съд,
 - прокурорът, който според националния закон е страна по право в образуването по молба на родителите производство, е страна в производството по смисъла на член 12, параграф 3, буква б) от Регламент № 2201/2003. При възражение относно извършения от родителите на детето избор на съд, направено от тази страна след момента, в който този съд е сезиран, не може да се признае, че към този момент всички страни в производството са приели пророгацията на компетентност. При липсата на такова възражение може да се приеме, че съгласието на тази страна е дадено имплицитно, и условието пророгацията на компетентност да е приета по недвусмислен начин от всички страни в производството към момента на сезирането на този съд, може да се счита за изпълнено, и
 - фактът, че към момента на смъртта си наследодателят е пребивавал в държавата членка на избрания съд и там се намира наследеното негово имущество, а също и наследствените задължения, както и липсата на доказателства, че има опасност пророгацията на компетентност да се отрази неблагоприятно на положението на детето, позволяват да се приеме, че такава пророгация на компетентност е във висш интерес на това дете.

По съдебните разноски

- 41 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (шести състав) реши:

В положение като разглежданото в главното производство, в което родителите на ненавършило пълнолетие дете, пребиваващи обичайно заедно с него в една държава членка, са подали от името на детето до съд на друга държава членка молба да разреши отказ от наследство, член 12, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на

Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, трябва да се тълкува в смисъл, че:

- съвместното подаване на молба от родителите на детето до избрания от тях съд е недвусмислено приемане от тяхна страна на този съд,
- прокурорът, който според националния закон е страна по право в образуваното по молба на родителите производство, е страна в производството по смисъла на член 12, параграф 3, буква б) от Регламент № 2201/2003. При възражение относно извършения от родителите на детето избор на съд, направено от тази страна след момента, в който този съд е сезиран, не може да се признае, че към този момент всички страни в производството са приели пророгацията на компетентност. При липсата на такова възражение може да се приеме, че съгласието на тази страна е дадено имплицитно, и условието пророгацията на компетентност да е приета по недвусмислен начин от всички страни в производството към момента на сезирането на този съд, може да се счита за изпълнено, и
- фактът, че към момента на смъртта си наследодателят е пребивавал в държавата членка на избрания съд и там се намира наследеното негово имущество, а също и наследствените задължения, както и липсата на доказателства, че има опасност пророгацията на компетентност да се отрази неблагоприятно на положението на детето, позволяват да се приеме, че такава пророгация на компетентност е във висш интерес на това дете.

Подписи